

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

vers. 7. 8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

cipue videndū, vt ita proponatur, ne ante explodatur, quam intelligatur. Itaq; sensim, & à clarioribus, seu à quibus minus abhorrent, ad interiora progrediendum est. Id quod architecti solent, dum nouas substructiones moliantur, veteres dissolunt; ita Apostolus Paulus Athenis atq; alibi, de vanitate deorum, disputat, vt damnata opinione priore, nouæ fidei parentur. Cuius rei neglectus, propagationem fidei remorari solet.

§. 5. Augustinus libro de adulterinis coniugibus, l. i. de dando baptismo illis, quorum de voluntate ambigitur, his ex verbis decernit. S. Cyprianus margaritas proiciit ante porcos arbitrat, si lapsi, non digne poenitentibus pax detur, si eam importunitate extorqueant, non humilitate & lacrymis exoratam habeant. Verba Cypriani sunt.

Animaduertimus enim, te congruente censura, & eos digne obiurgasse, qui immemores delictorum suorum pacem à presbyteris per absentiam tua festinata & præcipiti cupiditate extorsissent, & illos qui sine respectu Euangelij Sanctum Domini canibus, & margaritas porcis profana facilitate donassent, cum grande delictum, & per totum pene orbem incredibili vastatione grassatum, non oporteat nisi, vt ipse scribis, caute moderateq; tractari, consultis omnibus Episcopis, presbyteris, diaconibus, confessoribus, & ipsis Stantibus Laicis, vt in tuis literis & ipse testaris, ne dum volumus importune ruinis subuenire, alias maiores ruinas videamur parare.

Quantum ille à nostrorum temporum licentia abhorrerit, res ipsa docet; vt vix magni peccatores admonitionem; nedum reprehensionem & poenitentiam sustineant.

Porro Augustini definitio in vsu Ecclesiæ hodie permanet, Sacramenta enim dantur, cum petiisse præsumitur. Verba Augustini ascribere visum est, multis profutura.

CATECHUMENIS ergo in huius vitæ ultimo constitutis si morbo seu casu aliquo sic oppressi sint, vt quamuis adhuc viuant, petere sibi tamen baptismum vel ad interrogata respondere non possint: profit eis quod eorum in fide Christiana voluntas iam nota est, vt eo modo baptizentur quo modo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla adhuc patuit. Non tamen propterea damnare debemus, qui timidius agunt, quam nobis videtur agi oportere, ne de pecunia conferro credita improbius quam cautiùs indicare voluisse iudicemur. Satis quippe in talibus respiciendum est illud Apostoli, vbi dicit: Vnusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo amplius in scem iudicemus. Sunt enim quo vel in his vel etiam in aliis obseruandum putant, quod dixisse Dominum legimus, Nolite sanctum dare canibus, neque proteritis margaritas vestras ante porcos. Et ista Saluatoris verba referentes, baptizare non audent eos, qui pro se respondere nequiverint, ne sorte contrarium gerant voluntatis arbitrium. Quod de paruulis dici non potest, in quibus adhuc rationis nullus est vsus. Sed non solum incredibile est, nec in fine vitæ huius baptizari catechumenum velle, verum etiam si voluntas eius incerta est, multo satius est nolenti dare, quam volentem negare: vbi velit, an nolit sic non apparet, & tamen credibilis sit eum si posset, velle se potius fuisse dicturum ea Sacramenta percipere, sine quibus iam credidit non se oportere de corpore exire. Si autem Dominus vbi ait, Nolite dare sanctum canibus, hoc quod isti cauendum putant, vellet intelligi, non ipse suo traditori dedisset, quod in suam ille perniciem, sine culpa dantis, cum dignis indignus accepit. Vnde cum hoc diceret Dominus, credendum est significare voluisse: quod lucem intelligentia spiritalis immunda corda non portant. & si portanda ductor ingesserit, quia non recte accipiunt, quia non capiunt, vel reprehensionis moribus lacerant, vel contemnendo conculant.

VERSVS 7. & 8.

Petite, & dabitur vobis: querite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui querit, inuenit: & pulsanti aperietur.

QVÆSTIO I.

An omni petenti detur?

§. 1. **N**on solis Apostolis, sed cunctis Christi fidelibus illa facta est promissio. Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum; quia quodcumq; petierimus secundum voluntatem eius, audit nos. 1. Ioan. 5. 14. Verum multi multa petendo, nihil obtinent, cuius rei causa est, vel in re quæ petitur, vel in petentibus. D. Thom. 72. q. 85. a. 15. Aug. tra. 7. in Ioan. Si enim bona petamus fluxa, caduca, nocturna, prudentis est, negare. Oidium est dare quod sit accipientibus exitio, charitas id omnino negare. Non est Deus funestus muneris auctor, sed vota imprudentia corrigit, sæpe penam pro munere poscimus. Romanus sapiens l. 2. de beneficiis. Rogantibus pestifera largiri, blandum & affabile est odium: beneficium demus, quod vsu magis, ac magis placeat, quod nunquam malis vertatur.

§. 2. Interdum petita negantur, vel quia peccata petentium Dei largitatem auerunt, vel quia a languide, distracte, cum tædio, & fastidio postulantur. Tot nos mala premunt, omnes ad nouas calamitates commouemur, at quorū quisque cum lachrymis orat: oni se dedit? veniam deprecatur? Hanc ob causam serium orandi studium nobis Deus imperat. Petendi enim querendi, pulsandi, verbis, perseverantiam, & feruorem indicari docet, Augustinus lib. 1. de retr. c. 19. Qui autem querit cuncta alia mente proiciens, sedulo in vnum illud intendit, quod requirit. Nam longe melius ad instantissimam petitionem hæc omnia referuntur. Quamuis l. 2. serm. in monte. Petitionem ad sanitatem iudicii, inquisitionem ad veritatis inuestigationem, pulsationem ad perseverantiam referat. Feruorem & perseverantiam Deus præcipue exigit. Cum enim dona sua tardius impetratur, cunctatione eorum præstantiam commendat, sermo ne si celeriter offerantur, cito data vilescant, atque ita amittantur; arctissime tenetur, quod laboriose obtentum est. Sequat interdum munera Deus, vt opportunius det, quæ citius data homo perderet. Melius consilium illi, cui pecunia in tuto posita post intervallum datur, quam illi cui per pericula ferenda representatur.

QVÆSTIO II.

An recte de nouâ fide inquirendum doceant heretici?

§. 1. **Q**ui nouum paraclitum, nouam fidem tēpore Tertulliani inducebant, vetera retractabant. Curiositatem suam Domini verbis defendebat. nouam Quibus optime respondetur: post Christum, post dem Apostolos nihil opus esse noua curiositate, data est doctrina, inuentum est Euangelij margaritarum, apertum est ostium, Christus ipse, ostium euident. Nemo noua querit, nisi vetera qui perdidit, nemo pulsant, nisi qui foris est. Sed Tertullianum l. de præscriptionibus aduersus hereticos audiamus. cap. 7. [Nobis curiositate opus non est post Christum, nec inquisitione post Euangelium. Cū credimus nihil desideramus ultra credere. Hoc enim prius credimus, non esse quod ultra

utra credere debeamus. Venio itaque ad illum articulum quem & nostri prehendunt ad inuendam curiositatem, & heretici inculcant ad importandam curiositatem. Scriptum est, inquit: *Quærite, & inuenietis.* Quando hanc vocem Dominus emisit, recordemur. Puto in primitiis ipsius doctrinae suae, cum adhuc dubitaretur apud omnes, an Christus esset. Et cum adhuc nec Petrus illum Dei filium pronuntiasset, cum etiam Ioannes, de illo certus, esse desisset. Merito ergo tunc dictum est, *Quærite & inuenietis*, quando quærens adhuc erat, qui adhuc agnitus non erat: & hoc quantum ad Iudeos. Ad illos enim pertinet totus sermo suggestionis istius, qui habebant ubi quærent Christum. Habent, inquit, Moysen & Heliam, id est, Legem & Prophetas Christum prædicantes: secundum quod & alibi aperte: *Scrutamini, inquit, Scripturas*, in quibus salutem speratis. *Ille enim de me loquuntur.* Hoc erit, *quærite & inuenietis.* Nam & sequentia in Iudeis compertæ manifestum est, *Pulsate & aperietur vobis.* Iudei retro penes Deum fuerant, dehinc eiectione obdedita, extra Deum esse coeperunt. Nationes vero nunquam penes Deum, nisi filicidium de stula, & pulsus ex arca; & foris semper. Itaque qui foris semper, quo modo pulsabit eo ubi nunquam fuit? quam ianuam nouit, in qua necreptus, nec eiectionis aliquando: An quis scit se intus fuisse & foris actum, is potius pulsabit, & ostium nouit? Etiam: *Petite & accipietis*, ei competit, qui sciebat a quo esset petendum, a quo & erat aliquid promissum, a Deo scilicet Abraham, Isaac & Iacob, quem nationes non magis nouerant quam nullam repromissionem eius. Et ideo ad Israel loquebatur: *Non sum inquit, missus, nisi ad oues perditas domus Israelis.* Nondum canibus iactabat panem filiorum: nondum in viam nationum ire mandabat. Si quidem in fine præcepit, ut vaderent ad docendas & tingendas nationes, consecrati mox Spiritum sanctum paracletum, qui illos deducere esset in omnem veritatem. Et hoc erga illos facit. Quod si nationibus destinati Doctores Apostoli, ipsi quoque Doctores consequuntur erant paracletum; multo magis vacabant erga nos: *Quærite & inuenietis*: quibus vltro erat obventura doctrina per Apostolos, & ipsis Apostolis per Spiritum sanctum.

Omnia quidem dicta Domini omnibus posita sunt, quæ per aures Iudeorum ad nos transferunt; sed plebsque in personas directæ, non proprietatem admonitionis nobis constituerunt, sed exemplum. Cedo nunc sponte de gradu isto: omnibus dictum sit, *Quærite & inuenietis*; tamen & hic expetitur sensus certæ interpretationis gubernaculum. Nulla vox diuina ita dissoluta est & diffusa, ut verba tantum defendantur, & ratio verborum non constitatur. Sed in primis hoc propono: Vnum vtiq; & certum aliquid institutum esse à Christo, quod credere omni modo debeant nationes, & idcirco quære, ut possint cum inuenerint credere. Vnus porro & certus instituti, infinita inquisitio non potest esse: quærendum est donec inuenias, & credendum ubi inueneris: & nihil amplius, nisi custodiendum quod credidisti: dum hoc insuper credis, aliud non esse credendum, ideoque nec requirendum, cum id inueneris & credideris quod ab eo institutum est, qui non aliud tibi mandat inquirendum quam quod instituit. De hoc quidem si quis dubitat, constabit penes nos esse id, quod à Christo institutum est. Interim ex fiducia probationis præuenio, admonens quosdam nihil esse quærendum ultra quod crediderunt, id esse quod quære debuerunt. *Quærite & inuenietis*, sine disciplina rationis interpretentur. Ratio autem dicti huius in tribus articulis constitit: In re, in tempore, in modo. In re, ut quid sit quærendum consideres. In tempore, ut quando. In modo, ut quo-

usque. Igitur quærendum est, quod Christus instituit, vtiq; quam diu non inuenis, & vtiq; donec inuenias. Inuenisti autem cum credidisti. Nam cum credidisses, si non inuenisses, sicut nec quæsisse, nisi ut inuenires. Ad hoc ergo quæris ut inuenias, & ad hoc inuenies ut credas. Omnem prolationem quærendi & inueniendi credendo fixisti, hunc tibi modum statuit fructus ipse quærendi. Hanc tibi fossam determinauit ipse, qui te non vult aliud credere, quam quod instituit, ideoque nec quære. Ceterum si quia *Qui credidit, inuenit.* alia tanta ab alijs sunt instituta, propterea in tantum quære debemus, in quantum possumus inuenire, semper quæremus, & nunquam omnino credemus. Vbi enim erit finis quærendi? ubi statio credendi? ubi expunctio inueniendi? Apud Marcionem? sed & Valentinus proponit: *Quærite & inuenietis.* Apud Valentinum? sed & Apelles hac me pronuntiatione pullabit, & Hebion, & Simon, & omnes ex ordine non habent aliud, quo se mihi insinuantes, me sibi adducant. Ero itaque nusquam, dum ubique conuenior: *Quærite & inuenietis*: & velint me sic esse nusquam, quasi qui nunquam apprehenderim illud quod Christus instituit, quod quæri oportet, quod credi necesse est. Impune erratur, nisi delinquatur, quamuis errare delinquere est. Impune, inquam, vagatur, qui *Errare pro nihilo deferit.* At enim si quod debui credere credidi, & aliud denique puto requirendum, spero vtiq; & aliud esse inueniendum, nullo modo speraturus istud, nisi quia aut non credideram qui videbar credidisse, aut desij credidisse. Ita fidem meam deserens, negator inuenior. Semel dixerim nemo quærit, nisi qui aut non habuit, aut perdidit. Perdidit enim ex decem didrachmis anus illa, & ideo quærebat: ubi tamen inuenit, quære desijt. Panem vicinus non habebat, & ideo pulsabat: ubi tamen apertum est ei, & ut accepit, pulsare cessauit. Vidua à iudice petebat audiri, quia non admittebatur: Sed ubi audita est, haecenus institit. Adeo finis est, & quærendi, & pulsandi, & petendi. *Petendi enim dabitur*, inquit, *& pulsanti aperietur, & quærenti inuenietur.* Viderit qui quærit semper, quia non inuenit. Illic enim quærit, ubi non inuenietur. Viderit qui semper pulsât, quia nunquam aperietur. Illic enim pulsât, ubi nemo est. Viderit qui semper petit, quia nunquam audietur. Ab eo enim petit qui non audit. Nobis etiam quærendum esset adhuc & semper, ubi tamen quæri oportet: Apud Hæreticos? ubi omnia extranea & aduersaria nostræ veritati; ad quos vetamur accedere: *quærenda* Quis seruus cibaria ab extraneo, ne dicam ab inimico Domini sui sperat? Quis miles ab infederatis, ne dicam ab hostibus regibus, donarium & stipendium caprat? nisi plane desertor & transfuga & rebellis? Etiam anus illa intra tectum suum drachmam requirebat: etiam pulsator ille vicinam ianuam tundeat: etiam vidua illa non mimicum, licet durum iudicem interpellabat. Nemo inde strui potest, unde destruitur. Nemo ab eo illuminatur à quo contenebratur. Quæramus ergo in nostro, & à nostris & de nostro; idque duntaxat quod salua regula fidei potest in quæstionem deuenire.]

Hæc ille ad eos qui de rebus creditis, iudicatis, manifestis, perpetuas mouebant quæstiones, & veri quærendi prætextu hæreses inducebant; hominumque fidelium fidem pulsando concutiebant.

§. 2. Insignis doctrina est Tertulliani, omnibus omnium nouitatibus opposita; vti eadem ratione Epiphanius, & lib. 1. cap. 1. Irenæus. Ingenium enim hæreticorum est allicere simpliciores suaderent per verborum artem. Magdeburgenses hoc ex fidelibus detorquebant ad inquisitionem in scripturis; vetum sit infidelis negat Tertullianus post Euangelium inquit endum, *lis dum*

negavit paulo ante scripsisse Christum, aut id Apostolis commisisse. Quid vero certius, quam eum qui in Evangelium à maioribus acceptum credidit, iam invenisse Christum? Quid absurdius, quam post annorum mille sexcentorum religionem, & martyria iterum tractare Christum? Deinde si quaerimus cur apud haereticos si apud eos, cur potius apud eos, quam illos? Maneat ergo fixum quod c. 30. idem asserit. *Id sine dubio tenendum quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit.*

VERSUS 9. 10. 11.

Aut quis ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei? Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei? Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester qui in caelis est, dabit bona petentibus se. Omnia ergo, quaecunque vultis, ut faciant vobis homines: & vos facite illis: Haec est enim lex & Prophetarum.

QUESTIO I.

An, quia hominum parentes mali, ideo peccatum sit concupiscentia?

S. 1. Comparatio hac in se consistit. Si patres, qui boni non sunt, naturae tamen ductu, & infra seque affectu que filiis bene faciunt, cur non id faciet pater celestis, naturae ab aeterno, & in aeternum bonus? Argumentum ex eo est, quod natura, atque adeo ordinariè fieri solet. Aliquando furor, iraque mentem eripiunt, & parentis animi expugnant, ut cum Medea pueros trucidat, & Oedipus optat *καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τὴν οὐρανὸν ἀντὶ τοῦ οὐρανοῦ*, are dividere filios, illa tamen immanitas in paucis invenitur, & in solo homine; nam, bestiae ferocissimae foras suos ardentem amant; nam tigris tigris, & leunculo leonem mansuetum immurmurat.

Ordinari-
us est amor
parentum
in libros.

Homines
mali sunt,
non ideo
concupis-
centia ipsa
peccatum.

Apostoli
actualia
peccata
habebant.

S. 2. Primus Kemnitiu hunc locum ita exposuit, ut concluderet, concupiscentiam esse peccatum. Verum cum ridicula sit conclusio: Vos estis mali, concupiscentia igitur est peccatum in subsidium vocavit Hilariu, quem citat Augustinus l. 2. contra Iulianum c. 8. Rursus, inquit, in eodem sermone, ipsis, inquit, Apostolis verba licet iam fidei emundati, atque sanctificati, non deesse tamen malitiam per conditionem communis nobis Originis, docuit dicens: Si vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris. Haec Hilarij verba ab Augustino aliu in sensum citata.

Hoc quidem loco nullum pro illa haeresi verbum fingi potest. Apostolis ait non deesse malitiam, quod ultro damus, dicente illo quem diligebat Iesus; si dicimus, quia peccatum non habemus, mentimur. Peccata illa non erant concupiscentia, sed opera concupiscentiae: veri nominis peccata: nam legimus verè Petrum reprehensibilem fuisse, Paulum & Barnabam dissensione seiuinctos. Alia Hilarij verba ab eodem Augustino citata plus in speciem habent coloris, sed nihil pro haeresi faciunt. Memores, inquit, & consilij, illa ipsa corpora nostra omnium vitiorum esse materiam, pro qua polluti & sordidi nihil in vobis mundum, nihil innocens obtinemus; gaudeamus nobis esse hostem, in cuius concertatione, quodam concertationis nostra bello dimicemus. Hic vrgent

illud, quod pro materia nihil innocens, nihil mundum habere dicat.

Illam tamen nunquam ita Augustinus interpretatus est, ut dicere non putaret Hilariu, vera esse peccata concupiscentias, sed duntaxat pro materia illa corporum nos pollutos esse, ex ea nihil mundum habere. Ita mundum eum sentire verba adiuncta docet. Gaudeamus nobis esse hostem, in cuius concertatione, quodam concertationis nostrae bello dimicemus. Idem in Psalmum 1. Et ad hac quidem nos vitia naturae, inquit, nostrae propellit instinctus, sed vile est nos à via hac, ad quam sermur, abscedere, neque consistere illic, adhibito decedendi ex ea non moroso recurso. Et idcirco: Beatus vir qui in via peccatorum non stetit: natura quidem in viam hanc ferente, sed ex via hac fidei religione referente. Denique victoriā vos mundari ille docet, quod fieri non posset, si concupiscentia peccatum esset.

Vrget tamen Pareus. Hilarius mundos nos esse posse in mortuam huius corporis habitaculo aperte negat, Ergo plenam munditiam non habent baptizati.

Respondeo, Verba Hilarij: quia lex, inquit, Umbra est futurorum bonorum, idcirco per hanc praefiguratam significationem docuit nos in hoc terreni & mortuam corporis habitaculo mundos esse non posse, nisi per ablationem Gaudij misericordiae emundationem consequamur. post demutationem resurrectionis terreni corporis nostri, effecta gloriose naturae. Quasi vero id inde sequatur, nos mundos in hac vita non esse, ideo concupiscentiam esse peccatum. Augustinus ideo adduxit, non ut ostenderet concupiscentiam peccatum esse, sed doceret, ubi perfectionis spectare oporteat.

Quis vero inquam, nisi Pelagianus aut opinatus fuit, est, aut dixit, nos sine ablutione divinae misericordiae mundos esse? Quis vera ante resurrectionem, qua demutatur, mundos nos esse docuit? Et si enim iusti sunt sine mortali peccato, venialibus tamen vrgentur, & quotidie peccant, & graue est illis, non modo si consentiant concupiscentiae, sed quod omnino etiam inuiti eius stimulos sentire cognantur.

VERSUS 13. 14.

Intrate per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est, quae ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta via est, quae ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam.

QUESTIO II.

Via quae Angusta porta?

S. 1. Vita temporalis porta, finis, vita, aut etiam vita ipsa, angusta vita sanctorum. arcta via, porta ad vitam, compressa, non multitudine premens, sed multitudine aduersitatum. Nazianzenus cur angusta sit rationem reddit. *señi dia tēs idōwōtis, & tō mē pōl-
lōis eivai βατὴν, & πρὸς τὸ πλὴθὺς ἐναντιῶν, καὶ οὐ
δια τῆς καλίας ὁδου.* In Greco ὅτι señi, alij, tiseñi. Lata est autem, & spatiosa quae ducit ad mortem, angusta est propter sudores, & quia non multis peruia, & in multitudine est contrarium, quae per malitiam ambulat.

Quam angusta, noster legit, *πὶ señi*, non, *ὡς señi*, ut Erasmus putat, Theoph. ut noster legit. *βαθὺ πόντος* Non señi. Syrus *Ma*. id est, Quam. Hic igitur seruandum, quod prouerbio monemur, *μη ἰσθαι τὴν λεωφὸν* populum.